

АКТУАЛІЗАЦЫЯ ТРАДЫЦЫЙНЫХ КАЛЯНДАРНА-АБРАДАВЫХ СВЯТ ВА ЁМОВАХ УРБАЊІЗМУ

Рэпрэзентацыя найбольш яскравых з’яў каранёвай беларускай культуры – адна з важных і складаных для паспяховага вырашэння задач сучаснага этнакультурнага працэсу ва ўмовах глабалізацыі. З вопыту педагагічнай практыкі выкладчыкаў спецыялізацыі “этнафоназнаўства” можа прадставіць пэўныя абрысы стану засваення этнафоніі Беларусі і ўкаранення яе ў сучасны вучэбна-выхаваўчы працэс.

Пераемнасць і актуалізацыя беларускай каранёвай культуры эфектыўна ажыццяўляюцца ў аматарскіх фальклорных гуртах, што прапагандуюць каляндарна-абрадавыя святы, шукаючы перспектывы ўвядзення іх у кантэкст сучаснай мастацкай культуры ў якасці эстэтычна арганізаванай традыцыі. У працэсе педагагічнай дзейнасці аўтар неаднаразова праводзіла святочныя імпрэзы і фальклорныя фестывалі ў сістэме пазашкольнага выхавання і ВНУ, назапашаны пэўны вопыт у галіне мастацка-практычнай фалькларыстыкі дазваляе прапанаваць метадыку правядзення каляндарна-абрадавых свят ва ўмовах урбанізацыі.

Задачай каляндарна-абрадавых свят ва урбанізаваных умовах, на наш погляд, з’яўляецца папулярызацыя найважнейшай формы творчай камунікацыі паміж людзьмі – народнай песні як квінтэсенцыі абраду.

Апантанасць укладальніка як педагога ідэяй мастацкага рэканструявання каляндарна-абрадавых свят сугучна эстэтычнай канцэпцыі засваення фальклору філосафа У.М.Конана, які сцвярджае, што “...фальклорная спадчына актуалізуецца метадамі *мастацка-практычнай фалькларыстыкі*, тэарэтычнай і метадычнай распрацоўкай гэтых метадаў. Яе задача – паступовая актуалізацыя класічных відаў народнай творчасці як развітой мастацкай сістэмы, увядзенне яе ў кантэкст сучаснай мастацкай культуры. У гэтым творчым працэсе выкарыстоўваюцца не толькі захаваныя ў сучасным побыце і народнай памяці фрагменты вуснай і візуальнай (абрады, харэаграфія, музыка) народнай творчасці, але ўвесь корпус запісаных і дэпаніраваных твораў фальклору з улікам

З улікам усяго вышэйпазначанага магчыма прадставіць наступную праграму мастацкай рэканструкцыі каляндарна-абрадавага свята ва урбанізаваных умовах на дакументальнай аснове.

Даследчы этап

1. Тэарэтычны аналіз абрадавай традыцыі і яе рэгіянальных адметнасцей.
2. Збор і пашпартызацыя фальклорнага матэрыялу.
3. Сістэматызацыя фальклорнага матэрыялу паводле прыведзенай вышэй абрадавай карты.
4. Расшыфроўка, сістэматызацыя тыпавых напеваў і дапасаваных да іх песенных тэкстаў.

Арганізацыйна-метадычны этап

1. Афармленне падабраных этнафанічных і танцавальна-гульнявых узораў у рабочы нотны зборнік альбо ў фанатэку (напрыклад, “Купальскі спеўнік рэгіёну (вёскі)”).
2. Складанне сцэнарыя паводле акцыянальных кодаў абрадавага свята з больш дэтальным пазначэннем ходу абрадавых падзей і асобных момантаў свята, часу і месца іх правядзення; вызначэнне ўдзельнікаў і ініцыятараў свята, абрадавых персанажаў, маскіравання і атрыбутыкі; зместу прымеркаванай да свята рэкрэацыйна-забаўляльнай часткі. Рэжысёрскае вырашэнне кожнага з эпизодаў свята.

Вучэбна-рэпетыцыйны этап

1. Фарміраванне спеўных гуртоў – ілюстратараў этнафоніі абрадавага рэгіёну (фальклорныя калектывы ўстаноў культуры і адукацыі, жыхары вёскі, горада).
2. Развучванне з імі песень, гульняў і танцаў з рабочага “Спеўніка”.

Прэзентацыйна-творчы этап

Правядзенне абрадавага свята ў натуральных умовах бытавання адпаведна традыцыйнай даце і ў час, належны кожнай абрадавай падзеі, з уключэннем у святочную дзею ўсіх прысутных.

Аналітычны этап

Аналіз зробленай мастацка-фалькларыстычнай працы, яе дакументаванне і архівазахапанне.

На аснове гэтай metodyкі абрадавае свята магчыма адаптаваць пад рэгіянальнае (міжрэгіянальнае) ці агульнанацыянальнае шляхам вылучэння асобных абрадавых этапаў і падбору да іх песенных узораў (адпаведна мэце правядзення свята).

Па дадзенай metodyцы студэнты першага набору спецыялізацыі “этнафоназнаўства” ажыццявілі дыпломныя праекты “Купалле на Полаччыне”, “Купалле на Віцебскім Падзвінні”, “Беларускае Купалле” на фестывалі “Берагіня” ў вёсцы Ракаў Валожынскага раёна і на V Рэспубліканскім фестывалі фальклорнага мастацтва “Берагіня” ў г.п. Акцябрскі Гомельскай вобласці [2, с. 260].

Такім чынам, нягледзячы на паступовае, на жаль, аб’ектыўнае затуханне традыцыйнай культуры ў аўтэнтчных формах яе бытавання, мастацкія каштоўнасці, назапашаныя ёю, магчыма сёння вывучаць, па-мастацку пераасэнсоўваць і актуалізаваць у другасных формах сіламі сучасных фальклорных гуртоў.

1. *Конан, У.М.* Выбранае / У.М.Конан; уклад. М.А.Козенкі; прадам. М.А.Козенкі. – Мн.: Смэлтак, 2009. – 536 с.: іл. – (Выдатныя постаці Беларусі).

2. *Купалле на “Берагіні” // Берагіня: Пяты рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва (2006–2008) / уклад. М.А.Козенкі.* – Мн.: Чатыры чвэрці, 2008. – 271 с.

3. *Толстой, Н.И.* К реконструкции древнеславянской духовной культуры (лингво- и этнографический аспект) / Н.И.Толстой, С.М.Толстая // *Славянское языкознание. VIII Междунар. съезд славистов, Загреб-Любляна, сент. 1978 г.* – М.: Наука, 1978. – 469 с., 1 л. карт.